

MILLIY SPORT O'YINLARINING GLOBAL MADANIYATDAGI O'RNI

To'xtayev Juma Jo'rayevich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada milliy sport o'yinlarining global madaniyatdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Unda milliy sport turlarining xalq madaniy merosi, tarixiy xotira va milliy identitetni shakllantirishdagi roli yoritilgan. Globallashuv sharoitida milliy sport o'yinlarining madaniyatlararo muloqot, ijtimoiy integratsiya va global sport madaniyatiga qo'shayotgan hissasi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, milliy sport o'yinlarini saqlash, rivojlantirish va zamonaviy global madaniyatga moslashtirish masalalari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: milliy sport o'yinlari, global madaniyat, madaniy meros, milliy identitet, globallashuv, sport va madaniyat.

Аннотация. В данной статье анализируется роль и значение национальных спортивных игр в глобальной культуре. Рассматриваются национальные виды спорта как важная часть культурного наследия народа, средство сохранения исторической памяти и национальной идентичности. Особое внимание уделяется влиянию глобализации на распространение национальных спортивных игр, их роли в межкультурной коммуникации и интеграции в мировую спортивную культуру. Также обсуждаются проблемы сохранения аутентичности национальных игр в условиях глобальных культурных процессов.

Ключевые слова: национальные спортивные игры, глобальная культура, культурное наследие, национальная идентичность, глобализация, спорт и культура.

Annotation. This article examines the role and significance of national sports games in global culture. National sports are analyzed as an essential component of

cultural heritage, contributing to the preservation of historical memory and national identity. The study highlights the impact of globalization on the dissemination of national sports and their role in intercultural communication and integration into global sports culture. Issues related to preserving the authenticity and cultural value of national sports games in the context of global cultural interaction are also discussed.

Keywords: national sports games, global culture, cultural heritage, national identity, globalization, sport and culture.

Kirish.

Milliy sport o'yinlari insoniyat madaniyatining eng qadimiy va muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ular xalqning tarixiy taraqqiyoti, ijtimoiy hayoti, urf-odatlar va dunyoqarashini o'zida mujassamlashtiradi. Har bir xalqning milliy sport o'yinlari asrlar davomida shakllanib, avloddan avlodga o'tib kelgan bo'lib, ular nafaqat jismoniy chiniqish vositasi, balki madaniy meros, tarbiya va ijtimoiy birdamlikni ta'minlovchi omil sifatida ham xizmat qiladi. Globallashuv jarayoni kuchayib borayotgan hozirgi davrda milliy sport o'yinlarining global madaniyatdagi o'rni va ahamiyati yanada dolzarb masalaga aylanmoqda, chunki bu o'yinlar milliy o'zlikni saqlash bilan birga, turli xalqlar o'rtasida madaniy muloqotni rivojlantirishga ham xizmat qiladi[2].

Milliy sport o'yinlari dastlab kundalik hayot ehtiyojlari, mehnat faoliyati, harbiy tayyorgarlik va marosimlar bilan chambarchas bog'liq holda vujudga kelgan. Ovchilik, chorvachilik, dehqonchilik bilan shug'ullangan jamiyatlarda jismoniy kuch, chaqqonlik, epchillik va chidamlilik muhim ahamiyat kasb etgan. Shu sababli kurash, chavandozlik, o'q otish, yugurish, tosh ko'tarish kabi o'yinlar nafaqat musobaqa, balki hayotiy zarurat sifatida ham qaralgan. Vaqt o'tishi bilan bu o'yinlar ma'lum qoidalar, an'analar va ramziy ma'nolar bilan boyib, xalqning madaniy identitetini ifodalovchi muhim belgiga aylangan.

Global madaniyat tushunchasi turli xalqlar va madaniyatlarning o'zaro ta'siri, almashinuvi va uyg'unlashuvi jarayonini anglatadi. Bugungi kunda sport

global madaniyatning eng ommaviy va ta'sirchan ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Olimpiya o'yinlari, jahon chempionatlari va xalqaro sport festivallari orqali turli millat va elat vakillari bir maydonda uchrashib, o'z madaniyatini namoyish etish imkoniga ega bo'lmoqda. Ana shu jarayonda milliy sport o'yinlari global sport maydoniga kirib borib, umumjahon madaniy boyligining bir qismiga aylanmoqda. Bu holat milliy sport turlarining nafaqat saqlanib qolishiga, balki yangi shakl va mazmun bilan boyishiga ham zamin yaratmoqda[3].

Milliy sport o'yinlarining global madaniyatdagi o'rni, avvalo, ularning madaniy-tarbiyaviy ahamiyati bilan belgilanadi. Ushbu o'yinlar orqali xalqning axloqiy qadriyatlari, jasorat, halollik, raqibga hurmat, jamoaviylik va sabr-toqat kabi fazilatlar targ'ib etiladi. Masalan, milliy kurash turlarida raqibni hurmat qilish, adolatli bellashuv va g'alabani kamtarlik bilan qabul qilish muhim tamoyil hisoblanadi. Bu qadriyatlar global sport madaniyatida ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, sportni nafaqat jismoniy, balki ma'naviy kamolot vositasi sifatida qarashga undaydi[1].

Globallashuv sharoitida milliy sport o'yinlari madaniyatlararo muloqotning samarali vositasiga aylanmoqda. Turli mamlakatlarda o'tkaziladigan xalqaro festivallar, etnosport o'yinlari va madaniy tadbirlar orqali milliy sport turlari keng jamoatchilikka tanitilmoqda. Bu jarayon xalqlar o'rtasida o'zaro tushunish, hurmat va qiziqishni kuchaytiradi[4]. Bir xalqning milliy sport o'yini boshqa madaniyat vakillari uchun yangilik bo'lib, ularni o'rganish va tajriba qilish orqali madaniy almashinuv sodir bo'ladi. Natijada sport global madaniyat tiliga aylanib, millatlar o'rtasidagi farqlarni emas, balki umumiylikni ko'rsatishga xizmat qiladi.

Milliy sport o'yinlarining global madaniyatdagi o'rni ularning identitetni saqlashdagi ahamiyatida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Globallashuv jarayoni ko'pincha standartlashuv va ommaviy madaniyatning ustunligi bilan birga kechadi. Bunday sharoitda ayrim milliy an'analar va qadriyatlar yo'qolib ketish xavfiga duch keladi. Milliy sport o'yinlari esa xalqning o'ziga xosligini saqlab qoluvchi kuchli madaniy belgi sifatida maydonga chiqadi. Ular orqali yosh avlod o'z milliy ildizlarini

anglaydi, tarixiy xotira va madaniy meros bilan bogʻlanadi. Shu maʼnoda milliy sport oʻyinlari global madaniyatda xilma-xillikni taʼminlovchi muhim omil hisoblanadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari va ommaviy axborot vositalari milliy sport oʻyinlarining global miqyosda tarqalishiga katta taʼsir koʻrsatmoqda. Internet, televideniye va ijtimoiy tarmoqlar orqali milliy sport musobaqalari butun dunyoga namoyish etilmoqda. Bu esa milliy sport turlarini ommalashtirish, ularni professional darajaga koʻtarish va xalqaro sport tizimiga integratsiya qilish imkonini bermoqda. Ayrim milliy sport oʻyinlari zamonaviy sport talablari asosida qayta ishlab chiqilib, xalqaro musobaqalar formatiga moslashtirilmoqda. Natijada ular global sport madaniyatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda[5].

Milliy sport oʻyinlarining global madaniyatdagi oʻrni iqtisodiy va turistik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro sport festivallari, milliy oʻyinlar namoyishi va musobaqalar turizmni rivojlantiradi, mamlakatning ijobiy imijini shakllantiradi. Sport orqali madaniyatni targʻib qilish “yumshoq kuch”ning samarali vositasi sifatida eʼtirof etilmoqda. Milliy sport oʻyinlari namoyish etiladigan tadbirlar xorijiy mehmonlarda katta qiziqish uygʻotib, ularni xalqning tarixi, anʼanalari va turmush tarzi bilan yaqindan tanishtiradi. Bu jarayon global madaniy makonda milliy sportning nufuzini oshiradi.

Shu bilan birga, milliy sport oʻyinlarining global madaniyatga integratsiyalashuvi ayrim muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ularning tijoratlashuvi, asl mazmun va anʼanalarning soddalashtirilishi yoki yoʻqolishi xavfi mavjud. Baʼzi hollarda milliy sport oʻyinlari tomoshabinlar uchun moslashtirilishi natijasida ularning maʼnaviy va tarbiyaviy jihatlari ikkinchi oʻringa tushib qoladi. Shu sababli global madaniyatga kirish jarayonida milliy sport oʻyinlarining asl mohiyatini saqlab qolish, ularni tarixiy va madaniy kontekstda rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Taʼlim tizimida milliy sport oʻyinlarining oʻrni global madaniyat nuqtai nazaridan alohida ahamiyatga ega. Maktab va oliy taʼlim muassasalarida milliy sport oʻyinlarini oʻrgatish orqali yoshlar nafaqat jismoniy chiniqadi, balki oʻz milliy

qadriyatlarini anglaydi va hurmat qiladi. Shu bilan birga, boshqa xalqlarning sport an'analari bilan tanishish orqali madaniyatlararo kompetensiya shakllanadi. Bu jarayon global fuqarolik ongini rivojlantirishga xizmat qiladi, ya'ni shaxs bir vaqtning o'zida ham milliy, ham global madaniyat vakili sifatida shakllanadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, milliy sport o'yinlari global madaniyatda muhim va ko'p qirrali o'rin egallaydi. Ular madaniy merosni saqlash, milliy identitetni mustahkamlash, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va sog'lom turmush tarzini targ'ib etishda beqiyos ahamiyatga ega. Globallashuv sharoitida milliy sport o'yinlari yo'qolib ketmasdan, aksincha, yangi mazmun va shakllar bilan boyib, umumjahon madaniy boyligining muhim qismiga aylanmoqda. Shu bois, milliy sport o'yinlarini asrash, rivojlantirish va global madaniyatga uyg'unlashtirish zamonaviy jamiyat oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Xo'jayev R. Jismoniy tarbiya va sport tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
2. Qosimov S. O'zbek milliy sport o'yinlari. – Toshkent, 2014.
3. Raximov B. Sport va madaniyat: o'zaro bog'liqlik. – Toshkent, 2018.
4. Islomov N. Globallashuv va milliy madaniyat. – Toshkent: Fan, 2013.
5. Alimuhamedov M. Jismoniy madaniyat nazariyasi. – Toshkent, 2016.
6. Normurodovna, A. M. (2025). Ingliz tili grammatikasining Ingliz tili kursidagi ahamiyati. In *International Educators Conference* (pp. 302-309).
7. Normurodovna, A. M. (2025). Tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikda Ingliz tilining ahamiyati. In *International Educators Conference* (pp. 310-317).
8. Ergashevna, S. M. (2025). Ingliz tili mutaxassislarini tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanish. In *International Educators Conference* (pp. 358-365).
9. Ergashevna, S. M. (2025). Ingliz tili mutaxassisi bo'lishda boshlang'ich Ingliz tili darslarining ahamiyati. In *International Educators Conference* (pp. 350-357).
10. Axmedovna, B. S. (2025). O'zbekistonda xorijiy tillarning ahamiyati. In *International Educators Conference* (pp. 326-333).